

Sivert Falk og Lund
1997

114313

KLAR TALE, art-I

Av John Sand

Den 4. september 1940 ga professor dr. Frede Castberg en betenkning til Stortingets presidentskap. Betenkningen er datert Smestad 4.9.40 og finnes inntatt i Castbergs bok "Norge under okkupasjonen." Side 49 i boken står det bl.a. :

"Okkupasjonen av den norske stats territorium er en faktisk hindring for at den norske regjering kan utøve sin myndighet innen det besatte områdes grenser. Det er vistnok også det rette, slik som folkerettens regulering av disse forhold er, - først og fremst ved Haagreglementets av 1907 - , å betrakte denne faktiske hindring tillike som en rettslig hindring. Det vil si : Innen det okkuperte område er stillingen den at ikke bare den legale makt faktisk gått over til okkupanten, slik at innbyggerne må adlyde okkupasjonsmaktens bestemmelser, innen Haagreglementets ramme. Men landets lovlige regering er på sin side avskåret fra å gi bindende direktiver for innbyggerne i landet, for så vidt angår deres forhold i det besatte område."

Folkerettseksperten Ole T. Røed gjengir i "Fra krigens folkerett" s. 190 en dom avsagt 22.5. 1917 fra Breda i Holland :

"Det følger av bestemmelsene i landkriksreglementets artikkel 43 at den lovlige myndighet over et område som er besatt av fiendtlig makt ikke kan, bortsett fra de tilfeller som er nevnt i landkriksreglementet, utferdige lover eller forskrifter for dette område idet de forordninger okkupanten utferdiger for den okkuperte del av landet i medhold av artikkel 43 gjør dem virkningsløse."

I samme bok gjengir advokat Røed side 185 en dom, avsagt 16.5. 1922 av polsk høyesterett :

"De facto myndighet over et område som er okkupert av fiendtlige stridskrefter er midlertidig i hendene på okkupanten, som overensstemmende med de bestemmelser som er vedtatt i landkriksreglementet art. 42 og 43 kan utøve offentlig myndighet på dette område."

For egen del uttaler advokat Røed i avhandlingen, s. 70 :

"Konsekvensen av at det er rettslig forbudt, men moralsk forsvarlig å hjelpe til med befrielsen, fører til at ingen stat etter okkupasjonens opphør kan straffe befolkningen fordi den sviktet sin moralske plikt og ikke deltok i kampen mot okkupanten."

I avhandlingen "Hovedpunkter i folkeretten" uttaler professor dr. juris Carl August Fleischer side 181 :

"Det alminnelige synspunkt i folkeretten er at okkupasjonsmakten anerkjennes som den faktiske innehaver av statsmyndigheten i området. (professorens understrekning) Okkupasjonsmakten skal derfor utøve de tiltak som er nødvendige fordi de ordinære myndigheter er satt ut av spillet."

Her blir det nødvendig å spørre : Kan myndigheter som er satt ut av spillet - f.eks eksilregjeringer - befatte seg med lovgivningsmyndighet vedrørende befolkningen på okkupert område ? Jfr. Castberg foran.

Stortingets veileder i folkerett, h.r. advokat Harald Holthe, skrev den 18.4.40 en artikkel "Internasjonal rett i den situasjon vi nå opplever, blant annet :

"Internasjonal rett tilsier at innenfor det besatte område bør enhver i ord og handling avholde seg fra direkte eller indirekte fiendlighet. Det er en rettsplikt."